

Beden Eğitimi Öğretmenleri ile Farklı Branşlardaki Öğretmenlerin Liderlik Yönelimlerinin İncelenmesi

İsrafil YAŞIN¹, Metin TAN²

DOI: <https://doi.org/10.38021asbid.1171874>

ORJİNAL ARAŞTIRMA

¹Milli Eğitim Bakanlığı,
Muğla/Türkiye

²Milli Eğitim Bakanlığı,
Gaziantep/Türkiye

Öz

Öğretmenlerin çeşitli değişkenleri doğrultusunda liderlik davranışlarına yönelik olan bu araştırma, beden eğitimi öğretmenleri ile farklı branşlardaki öğretmenlerin liderlik yönelimlerinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2022 yılında Gaziantep İli Şehitkamil İlçesinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkököl ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerden araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllü 126 beden eğitimi öğretmeni, 112 sınıf öğretmeni ve 162 diğer branş öğretmeni olmak üzere toplam 400 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada genel tarama yöntemi kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu ile birlikte Dursun vd. (2019a) tarafından geliştirilen “Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ)” uygulanarak veriler toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS 22.0 istatistik programına girilerek güvenilirlik testi, tanımlayıcı analizler ve normallik testi yapılmıştır. Araştırmanın veri toplama aracına uygulanan normallik analizleri sonucunda ölçek verilerinin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu yüzden parametrik olmayan test tekniklerinden yararlanılmıştır. İki bağımsız değişkenin karşılaştırılması için Mann Whitney-U testi, ikiden fazla bağımsız değişkenin karşılaştırılması için ise Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis-H testi sonucu elde edilen farkların hangi gruplar lehine olduğunu tespit etmek için ikili gruplar arasında Mann Whitney-U testi uygulanmıştır. Sonuç olarak; ÇYLYÖ'nün yapısal liderlik, insan kaynaklı liderlik, politik liderlik ve karizmatik liderlik boyutlarında branş, cinsiyet, idarecilik yapma durumu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre öğretmenler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<.05$). Elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğretmenlere liderlik becerileri hakkında eğitimlerin verilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor, Öğretmen, Liderlik, Lider, Yönelim.

Investigation of Leadership Orientations of Physical Education Teachers and Teachers in Different Branches

Abstract

This research, which is about the leadership behaviors of teachers in line with various variables, was conducted with the aim of examining the leadership orientations of physical education teachers and teachers from different branches. The study group of the research consists of a total of 400 teachers, 126 physical education teachers, 112 classroom teachers and 162 other branch teachers, who volunteered to participate in the research, among the teachers working in primary and secondary schools affiliated to the Ministry of National Education in Gaziantep Province Şehitkamil District in 2022. General screening method was used in the study. Data were collected by applying the "Multidimensional Leadership Orientations Scale (MLOS)" developed by Dursun et al. (2019a) together with the personal information form. The collected data were entered into SPSS 22.0 statistical program and reliability test, descriptive analysis and normality test were performed. As a result of the normality analyzes applied to the data collection tool of the research, it was concluded that the scale data did not show a normal distribution. Therefore, non-parametric test techniques were used. Mann Whitney-U test was used to mix two independent variables, and Kruskal Wallis-H test was used to compare more than two independent variables. Mann Whitney-U test was applied between paired groups in order to determine which groups were in favor of the differences obtained as a result of Kruskal Wallis-H test. As a result; Statistically significant differences were found among teachers according to the variables of branch, gender, managerial status and professional seniority in the dimensions of structural leadership, human-based leadership, political leadership and charismatic leadership of MLOS ($p<.05$). In line with the results obtained, it is recommended that teachers be given trainings on leadership skills.

Keywords: Physical education and sports, Teacher, Leadership, Leader, Orientation.

Sorumlu Yazar:
İsrafil YAŞIN
israfil_58@hotmail.com

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi:
06.09.2022

Kabul Tarihi:
28.12.2022

Online Yayın Tarihi:
28.12.2022

Giriş

Geçmişten günümüze kadar insanlar kendilerini etkileyen ve amaçlarına ulaştıran kişileri takip etmişlerdir. Doğumundan ölümüne kadar yaşamlarına ilişkin birtakım ihtiyaçlarını kendileri karşılayabilen insanlar bazı ihtiyaçlarını ise bireysel olarak karşılayabilmelerinin mümkün olmamasından dolayı başka insanların yardımına ihtiyaç duymaktadırlar. Tek başına gideremediği bireysel gereksinimlerini başka insanlarla veya gruplarla ilişkiye girerek karşılayabilen insanlar (Gordon, 2013), bundan dolayı birlikte hareket ederek bireysel ve grubun ihtiyaçlarını gidermek gibi ortak amaçları gerçekleştirmek üzere kurulan gruplara katılarak hedeflerine ulaşmaya çalışmaktadırlar (Adair, 2004). Çeşitli amaçları gerçekleştirmek üzere dahil olunan gruplarda ve ortamlarda her zaman çeşitli özelliklerinden dolayı saygı duyulan, sözü dinlenen, yönlendirmelerine önem verilerek buna uygun davranılan, diğer insanlara göre öne çıkan bireyler mutlaka bulunmaktadır. Topluluklarda ön planda olan bu bireyler genellikle lider olarak anılırken (Akın, 2020; Baltaş, 2014), liderlerin yaptıkları eylemler ise liderlik olarak ifade edilmektedir (Yenel, 2019).

Literatür incelendiğinde oldukça fazla tanımına rastlanan lider ve liderlik kavramlarını araştırmacıların çoğunlukla kendi bakış açıları ve alanları ile ilgili olgular doğrultusunda açıklamalarından dolayı (Yukl, 2013) kavramları tatmin edici şekilde gerçekten tanımlayamadıkları, sadece farklı bir çerçeveden izah ettikleri görülmektedir (Kolzow, 2014). Farklı bakış açıları ile yapılan bu tanımlamalarda liderlik; “bir grup insanı veya kuruluşu yönetme veya bunu yapma yeteneği” (Simpson, 2012), “insanları büyük şeyleri başarmak için işbirliği içinde çalışmaya motive etme süreci” (Vroom ve Jago, 2007), “bir kişinin ortak hedeflere ulaşmak için bir grup kişiyi etkilediği süreç” (Northouse, 2016) olarak tanımlanırken lider ise; “Bir grubu amaçları doğrultusunda harekete geçiren, yol gösteren, rehberlik eden, öncülük eden kişi” (Yenel, 2019), “belirli zaman ve durumlar içinde ilişkili bulunduğu grup veya toplumun tutum, davranış ve etkinliklerini değiştirip, yöneltme yeteneğini gösteren kişi, kısaca bir topluluğu yöneten kişi” (Güney, 1998) olarak tanımlanmaktadır. Dursun vd. de (2019b) lideri, “bir örgütte yer alan üyeler üzerindeki gönüllü etkileri ile onlara örgütsel amaçları benimseten ve bu doğrultuda iş görenleri iş gereklerine yönelik gösterecekleri planlı ve sistematik performanslarında sevk ve idare eden kişidir.” şeklinde tanımlamışlardır.

Birçok alanda araştırmalara konu olan liderlik ve liderler üzerine farklı bakış açıları ile yaklaşılarak yapılan araştırmalar sonucunda geçmişten günümüze kadar çeşitli liderlik teorileri ve liderlik davranış modelleri ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar tarafından öne sürülen liderlik teori ve modellerinin olumlu yanları ile birlikte eleştirilen yanları da bulunmaktadır. Bolman ve Deal’da liderlik üzerine yapılan araştırmaların liderlik yapılan ortamları ve durumları liderlerin nasıl algılayıp tanımladıklarına yönelik olmadığını eleştirmişler, bu eksikliği gidermek için yapmış oldukları

çalışmalar sonucunda da “Yapısal Çerçeve”, “İnsan Kaynakları Çerçevesi”, “Politik Çerçeve” ve “Sembolik Çerçeve” den oluşan “Dört Çerçeve Liderlik Teorisini” geliştirmişlerdir (Bolman ve Deal, 1991a; Bolman ve Deal, 1991b; Bolman ve Deal, 2015). Bolman ve Deal’e göre (2015); yaşamımızı sürdürdüğümüz çevreyi anlayabilmek ve herhangi bir problemi çözüme kavuşturabilmek için sorunlara dar bir açıdan bakmak yerine çok yönlü, detaylı ve değişik çerçevelerden bakmak gerekmektedir. Belirlenen hedeflere ve verimliliğe önem veren “Yapısal Çerçeve” bakış açısını sosyolojiden almaktadır. Grubun amaçlarını, siyasetini, üyelerin görevlerini ve uyulması gereken kuralları açık bir şekilde belirleyen bu tarz liderler elde edilen sonuçlar için üyeleri sorumlu tutarlar. “İnsan Kaynakları Çerçevesi” psikoloji ve örgütsel davranış alanları temel alınarak belirlenmiştir. Bireysel ihtiyaçlara önem veren kuruluşların daha başarılı olacağını düşünen liderler kişilerarası ilişkilere önem vererek üyeleri geliştirmeye, işi üyelere göre ya da üyeleri işe göre uyumlu hale getirmeye çalışırlar. “Politik Çerçeve” temeli siyaset bilimine dayanmakla birlikte kurumsal hedeflerden ziyade takipçilerin ve grubun çıkarlarına odaklanmaktadır. Bu tarz liderler karşılıklı ilişkiler ve konuşmalar yoluyla sorunları çözenin yanında destek ve güç elde etmeye çalışırlar. “Sembolik Çerçevenin” temeli ise antropoloji ve birkaç bilim dalına dayanmaktadır. Karizmaları sayesinde teşkilatlarda üyeler arasında sevgi, saygı, bağlılık ve heyecan yaratan sembolik liderler törenlere, kutlamalara ve kültürel değerlere önem verirler (Bolman ve Deal, 1991a; Bolman ve Deal, 1991b).

Eğitim-öğretim planlamalarında ve faaliyetlerinde hedeflenen başarılı sonuçların elde edilebilmesi için birçok faktöre ihtiyaç duyulmasına rağmen asıl yük faaliyetlerin uygulayıcısı olan öğretmenlerin omuzlarındadır. Bundan dolayı kimi zaman okullarda idarecilik görevlerinde de bulunan öğretmenlerin eğitim-öğretim faaliyetleri sırasında görevlerine ve öğrencilerine olan sorumluluklarını yerine getirirken sergiledikleri yaklaşımlar ve davranışlar oldukça fazla önem kazanmaktadır. Liderliğin insanları etkileyerek onları belirlenen hedeflere ulaştırma gibi esasları dikkate alındığında eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmekle görevli olan öğretmenlerin öğrencileri etkileyerek onlarda başarılı öğrenme sonuçlarının oluşmasını hedeflemelerinden dolayı görevlerini gerçekleştirirken liderlik davranışları sergiledikleri söylenebilir (Yaşın, 2022). Literatür incelendiğinde beden eğitimi ve diğer branşlardaki öğretmenlerin, öğretmen adaylarının liderliklerine yönelik farklı özellikleri ölçen liderlik ölçekleri kullanılarak yapılan araştırmaların yanında Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeğinin (ÇYLYÖ) alt boyutlarına benzer boyutlardan ve maddelerden oluşan “Liderlik Yönelim Ölçeği” kullanılarak beden eğitimi öğretmenleri (Çelikdağ, 2018; Dinçer, 2012; Katkat vd., 2005; Öz, 2018), okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adayları ile (Arslan ve Uslu, 2014, Nacar vd., 2017; Onur Sezer ve Bağçeli Kahraman, 2018, Senger ve Kaya, 2017; Sinanoğlu, 2019; Yaşar Ekici, 2018) yapılan araştırmalar da bulunmaktadır. Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği kullanılarak ise Güler vd.’nin (2020) spor lisesi öğrencileri, Eliçora’nın (2021) ilkökul,

ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler, Yaşın'ın (2022) beden eğitimi öğretmenleri, Dursun ve Göksel'in de (2022) spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrenciler ile yaptıkları araştırmalar da literatürde yer almaktadır. ÇYLYÖ ve başka liderlik ölçekleri kullanılarak beden eğitimi öğretmenleri ile farklı branşlardaki öğretmenlerin liderlik yönelimlerinin karşılaştırıldığı araştırmaların literatürde bulunmaması nedeni ile araştırmamız diğer araştırmalardan farklılaşmaktadır. Beden eğitimi öğretmenleri ile farklı branşlardaki öğretmenlerin liderlik yönelimlerinin incelenmesi amacı ile yapılan araştırmamız belirtilen sebeplerden dolayı önem arz etmektedir. Belirtilen amaç ile birlikte araştırmamızda öğretmenlerin branş, cinsiyet, idarecilik yapma ve kıdem değişkenlerine göre liderlik yönelimlerinde fark var mıdır? sorularına da cevaplar aranmıştır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren-örneklem, veri toplama araçları, verilerin analizi ve araştırmanın etiği başlıkları altında araştırma sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada genel tarama yöntemi kullanılmıştır. Karasar'a göre (2018) genel tarama modeli; "Çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir."

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2022 yılında Gaziantep İli Şhitkamil İlçesinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul ve ortaokullarda görev yapmakta olan toplam sayıları 6455'i bulan beden eğitimi, sınıf ve diğer branş öğretmenleri (Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Müzik, Bilişim Teknolojileri, Görsel Sanatlar, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi) oluşturmaktadır. Örneklem belirlenmesinde %95 güven aralığı ve %5 hata payına sahip olmak üzere evren büyüklüğü 6455 olan araştırmada, yapılan hesaplamalar sonucunda örneklem sayısının en az 364 kişiden oluşması uygun görülmüştür. Hesaplamalar doğrultusunda araştırmanın örneklemini Gaziantep İli Şhitkâmil İlçesinde görev yapmakta olup araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllü toplam 400 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma grubu "seçkisiz örnekleme yöntemlerinden" olan "basit seçkisiz örneklem" yöntemiyle oluşturulmuştur. Basit seçkisiz örneklem yönteminde araştırma evrenindeki tüm elemanların örnekleme seçilme ihtimalleri eşittir (Arıkan, 2004; Karasar, 2018).

Araştırmaya katılan 400 öğretmenin 126'sı (%31,5) beden eğitimi, 112'si (%28,0) sınıf öğretmeni, 162'si de (%40,5) ortaokullarda çalışan diğer branş öğretmenleridir (Türkçe, Matematik,

Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Müzik, Bilişim Teknolojileri, Görsel Sanatlar, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi). Öğretmenlerin 194'nün (%48,5) kadın, 206'sının da (%51,5) erkek öğretmen olduğu tespit edilmiştir. 1-10 yıl aralığında çalışan 151 (%37,8), 11-20 yıl çalışan 127 (%31,8), 21-30 yıl çalışan ise 122 (%30,5) öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerden 116'sı (%29) geçmişte ya da şu anda idarecilik yaptığını, 284'ü ise (%71) meslek hayatları boyunca idarecilik yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kişisel bilgi formu ile birlikte Dursun vd. (2019a) tarafından bireylerin liderlik yönelimlerini belirlemek için geliştirilen “Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ)” kullanılmıştır. ÇYLYÖ, toplam 19 madde olmak üzere “Politik Liderlik (3, 6, 9, 10, 11)”, “İnsan Kaynaklı Liderlik (2, 8, 12, 14, 17)”, “Karizmatik Liderlik (13, 15, 16, 18, 19)” ve “Yapısal Liderlik (1, 4, 5, 7)” alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği kapsamında yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda ölçek maddelerinin faktör yükleri; “Politik Liderlik” boyutunda ,61 ile ,80, “İnsan Kaynaklı Liderlik” boyutunda ,59 ile ,73, “Karizmatik Liderlik” boyutunda ,52 ile ,67, “Yapısal Liderlik” boyutunda ise ,52 ile ,69 arasında değişmektedir. AFA sonucunda ortaya çıkan yapının doğrulaması için yapılan Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) sonucunda faktör yüklerinin “Politik Liderlik” boyutunda ,45 ile ,68, “İnsan Kaynaklı Liderlik” boyutunda ,41 ile ,44, “Karizmatik Liderlik” boyutunda ,39 ile ,53, “Yapısal Liderlik” boyutunda ise ,37 ile ,59 aralığında olduğu tespit edilmiştir (Dursun vd., 2019a).

Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek için yapılan analiz sonucunda Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ölçeğin geneli için ,85, “Politik Liderlik” boyutunda ,80, “İnsan Kaynaklı Liderlik” boyutunda ,73, “Karizmatik Liderlik” boyutunda ,74 ve “Yapısal Liderlik” boyutunda ise ,72 olarak tespit edilmiştir. Güvenirlik analizi sonucunda elde edilen bulgulardan ölçeğin geneli ve alt boyutlarının oldukça güvenilir olduğu tespit edilmiştir. ÇYLYÖ’de yer alan maddeler “Tamamen Katılmıyorum” ile “Tamamen Katılıyorum” aralığında 5’li likert tipinde derecelendirilmektedir (Dursun vd., 2019a).

Verilerin Analizi

Beden eğitimi, sınıf ve ortaokullarda çalışan farklı branşlardaki öğretmenlere Google form üzerinden ÇYLYÖ uygulanarak toplanan verilerin analizleri SPSS 22.0 programına girilerek gerçekleştirilmiştir. Ölçekten elde edilen verilerin güvenilirlik analizleri Cronbach’s Alpha testi ile gerçekleştirilmiştir (tablo 1).

Tablo 1

ÇYLYÖ Alt Boyutlarına İlişkin Güvenirlik Test Sonuçları

	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Yapısal Liderlik	,76	4
İnsan Kaynaklı Liderlik	,77	5
Politik Liderlik	,85	5
Karizmatik Liderlik	,78	5
ÇYLYÖ Toplam	,91	19

Araştırma kapsamında ölçekten elde edilen verilerin güvenilirlik analizleri için yapılan Cronbach's Alpha testi sonucunda güvenilirlik katsayıları; "Yapısal Liderlik" boyutunda ,76, "İnsan Kaynaklı Liderlik" boyutunda ,77, "Politik Liderlik" boyutunda ,85, "Karizmatik Liderlik" boyutunda ,78 ve ÇYLYÖ toplam ise ,91 olarak tespit edilmiştir. Genel olarak ,7'nin üzerindeki Cronbach Alfa değerlerinin kabul edilebilir olmasından hareketle veri toplama aracının araştırma için güvenilir derecede ölçme yaptığı söylenebilir (Pallant, 2017).

Öğretmenlerin ÇYLYÖ'den aldıkları puanların dağılımlarının normallik varsayımı amacı ile yapılan analizler sonucunda Kolmogorov Smirnov (K-S) ve Shapiro-Wilk (S-W) testlerine ilişkin istatistiklerin $p < ,05$ 'e göre anlamlı olduğu, ölçeklerden alınan puanların normal dağılım göstermeyerek normallik varsayımını karşılamadığı tespit edilmiştir (tablo 2).

Tablo 2

ÇYLYÖ Alt Boyutlarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları

Boyutlar	K-S			S-W	
	n	İstatistik	p	İstatistik	p
Yapısal Liderlik	400	,165	,000*	,883	,000*
İnsan Kaynaklı Liderlik	400	,150	,000*	,859	,000*
Politik Liderlik	400	,139	,000*	,958	,000*
Karizmatik Liderlik	400	,117	,000*	,966	,000*

* $p < ,05$

Grupların dağılımı normal olmadığından dolayı öğretmenlerin liderlik yönelimlerini tespit etmek için cinsiyet ve idarecilik yapma değişkenlerine non-parametrik Mann Whitney-U testi, branş ve mesleki kıdem yılı değişkenlerine göre ise Kruskal Wallis-H testi uygulanarak gruplar arasındaki farka bakılmıştır. Kruskal Wallis-H testi sonucu elde edilen farkların hangi gruplar lehine olduğunu belirlemek için ikili gruplar arasında Mann Whitney-U testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları %95 güven seviyesinde ele alınmış olup $p < ,05$ değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etiği

Araştırmanın etik kurallara uygunluğu için Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'na yapılan başvuru kurulun 04/02/2022 tarih ve 2 nolu toplantısında değerlendirilmiş olup 10 sayılı karar ile araştırmanın etik kurallara uygun olduğu bildirilmiştir. Mevcut araştırma süresince “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” çerçevesinde hareket edilmiştir.”

Bulgular

Tablo 3

Öğretmenlerin ÇYLYÖ Puanlarına Göre Liderlik Yönelimlerinin İncelenmesi

Alt Boyutlar	Değişken	n (400)	Ortalama Puan			Toplam Puan		
			Min	Max	$\bar{X} \pm Ss$	Min	Max	$\bar{X} \pm Ss$
Yapısal Liderlik	Beden Eğitimi	126	1	5	4,28±,57	4	20	17,15±2,30
	Sınıf Öğretmeni	112	1,75	5	4,17±,70	7	20	16,69±2,81
	Diğer Branşlar	162	2,25	5	4,30±,50	9	20	17,22±2,01
İnsan Kaynaklı Liderlik	Beden Eğitimi	126	2,20	5	4,30±,48	11	25	21,52±2,42
	Sınıf Öğretmeni	112	1,20	5	4,26±,58	6	25	21,34±2,92
	Diğer Branşlar	162	1	5	4,33±,48	5	25	21,67±2,41
ÇYLYÖ Politik Liderlik	Beden Eğitimi	126	2,20	5	4,00±,56	11	25	20,04±2,82
	Sınıf Öğretmeni	112	1,60	5	3,69±,73	8	25	18,49±3,67
	Diğer Branşlar	162	1	5	3,82±,64	5	25	19,11±3,22
Karizmatik Liderlik	Beden Eğitimi	126	2,40	5	4,04±,49	12	25	20,23±2,86
	Sınıf Öğretmeni	112	1,80	5	3,72±,62	9	25	18,63±3,14
	Diğer Branşlar	162	2,60	5	3,89±,54	13	25	19,45±2,71

Tablo 3'den elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin ÇYLYÖ alt boyut puan ortalamaları dikkate alındığında beden eğitimi (4,30±,48), sınıf (4,26±,58) ve diğer branş öğretmenlerinin (4,33±,48) insan kaynaklı liderlik puan ortalamalarının diğer liderlik yönelim puan ortalamalarından daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Branşlarına Göre Liderlik Yönelimlerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Değişken	n (400)	$\bar{X} \pm Ss$	Medyan	S.O.	χ^2	df	p	
ÇYLYÖ	Yapısal Liderlik	Beden Eğitimi	126	17,15±2,30	17	205,89	1,198	2	,549
		Sınıf Öğretmeni	112	16,69±2,81	17	190,68			
		Diğer Branşlar	162	17,22±2,01	17	203,10			
	İnsan Kaynaklı Liderlik	Beden Eğitimi	126	21,52±2,42	22	199,00	,372	2	,830
		Sınıf Öğretmeni	112	21,34±2,92	21	196,35			
		Diğer Branşlar	162	21,67±2,41	22	204,54			
	Politik Liderlik	Beden Eğitimi	126	20,04±2,82	20	230,26	13,163	2	,001*
		Sınıf Öğretmeni	112	18,49±3,67	19	179,29			
		Diğer Branşlar	162	19,11±3,22	19	192,02			
Karizmatik Liderlik	Beden Eğitimi	126	20,23±2,86	20	234,69	19,047	2	,000*	
	Sınıf Öğretmeni	112	18,63±3,14	19	171,21				
	Diğer Branşlar	162	19,45±2,71	19	194,16				

*p<,05

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin branşlarına göre liderlik yönelimlerini karşılaştırmak için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçlarına göre; yapısal liderlik ($\chi^2=1,198$, $p=,549>,05$) ve insan kaynaklı liderlik ($\chi^2=,372$, $p=,830>,05$) boyutlarında beden eğitimi, sınıf ve diğer branş öğretmenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir. Politik liderlik ($\chi^2=13,163$, $p=,001<,05$) ve karizmatik liderlik ($\chi^2=19,047$, $p=,000<,05$) boyutlarında ise öğretmenler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar elde edilmiştir.

Tablo 5

Öğretmenlerin Branşlarına Göre Liderlik Yönelimlerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Değişken	n	$\bar{X} \pm Ss$	Medyan	S.O.	S.T.	z	p	
ÇYLYÖ	Politik Liderlik	Beden Eğitimi	126	20,04±2,82	20	133,48	16818,00	-3,344	,001*
		Sınıf Öğretmeni	112	18,49±3,67	19	103,78	11623,00		
		Diğer Branşlar	162	19,11±3,22	19	132,23	21420,50		
	Karizmatik Liderlik	Sınıf Öğretmeni	112	18,49±3,67	19	132,01	14785,50	-,959	,338
		Diğer Branşlar	162	19,11±3,22	19	141,29	22889,50		
		Beden Eğitimi	126	20,23±2,86	20	137,61	17339,00		
	Politik Liderlik	Sınıf Öğretmeni	112	18,63±3,14	19	99,13	11102,00	-4,355	,000*
		Beden Eğitimi	126	20,23±2,86	20	160,58	20232,50		
		Diğer Branşlar	162	19,45±2,71	19	132,00	21383,50		
Karizmatik Liderlik	Sınıf Öğretmeni	112	18,63±3,14	19	128,58	14401,50	-1,562	,118	
	Diğer Branşlar	162	19,45±2,71	19	143,66	23273,50			
	Beden Eğitimi	126	20,23±2,86	20	160,58	20232,50			

*p<,05

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin branşlarına göre liderlik yönelimlerini karşılaştırmak için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçlarına göre politik ve karizmatik liderlik boyutlarında tespit edilen farklılıkların yönünü belirlemek amacı ile yapılan Mann Whitney-U testinden elde edilen sonuçlara göre politik liderlik boyutunda; beden eğitimi ile sınıf öğretmenleri ($z=-3,344$, $p=,001<,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($z=-2,858$, $p=,004<,05$) arasında beden eğitimi öğretmenleri lehine; karizmatik liderlik boyutunda da beden eğitimi ile sınıf öğretmenleri ($z=-4,355$, $p=,000<,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($z=-2,915$, $p=,004<,05$) arasında beden eğitimi öğretmenleri lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Liderlik Yönelimlerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar		Değişken	n	$\bar{X} \pm Ss$	Medyan	S.O	S.T	z	p
Yapısal Liderlik	Beden	Kadın	28	16,35±2,81	16	51,20	1433,50	-2,059	,039*
	Eğt.	Erkek	98	17,38±2,09	17	67,02	6567,50		
	Sınıf	Kadın	64	16,60±2,72	17	54,87	3511,50	-,622	,534
	Öğrt.	Erkek	48	16,81±2,95	17	58,68	2816,50		
	Diğer Branşlar	Kadın	102	17,18±1,97	17	80,10	8170,00	-,504	,614
		Erkek	60	17,28±2,09	17	83,88	5033,00		
İnsan Kaynaklı Liderlik	Beden	Kadın	28	21,50±2,42	21,50	63,29	1772,00	-,036	,971
	Eğt.	Erkek	98	21,53±2,43	22	63,56	6229,00		
	Sınıf	Kadın	64	21,54±2,44	22	57,47	3678,00	-,368	,713
	Öğrt.	Erkek	48	21,08±3,46	21	55,21	2650,00		
	Diğer Branşlar	Kadın	102	21,79±1,96	22	82,12	8376,50	-,223	,824
		Erkek	60	21,48±3,04	22	80,44	4826,50		
Politik Liderlik	Beden	Kadın	28	19,28±2,80	19	51,36	1438,00	-2,014	,044*
	Eğt.	Erkek	98	20,26±2,80	20	66,97	6563,00		
	Sınıf	Kadın	64	18,51±3,62	19	56,72	3630,00	-,083	,934
	Öğrt.	Erkek	48	18,45±3,77	19	56,21	2698,00		
	Diğer Branşlar	Kadın	102	19,14±2,74	19	80,05	8165,50	-,515	,606
		Erkek	60	19,06±3,93	20	83,96	5037,50		
Karizmatik Liderlik	Beden	Kadın	28	19,46±2,08	20	51,59	1444,50	-1,984	,047*
	Eğt.	Erkek	98	20,45±2,52	20	66,90	6556,50		
	Sınıf	Kadın	64	18,56±3,17	19	54,91	3514,00	-,607	,544
	Öğrt.	Erkek	48	18,72±3,14	20	58,63	2814,00		
	Diğer Branşlar	Kadın	102	19,50±2,64	19,50	82,98	8463,50	-,526	,599
		Erkek	60	19,36±2,84	19	78,99	4739,50		

*p<,05

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin cinsiyetlerine göre liderlik yönelimlerini karşılaştırmak için yapılan Mann Whitney-U testinden elde edilen sonuçlara göre; yapısal liderlik boyutunda; sınıf öğretmenleri ($z=-,622$, $p=,534>,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($z=-,504$, $p=,614>,05$), insan kaynaklı liderlik boyutunda; beden eğitimi öğretmenleri ($z=-,036$, $p=,971>,05$), sınıf öğretmenleri ($z=-,368$, $p=,713>,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($z=-,223$, $p=,824>,05$), politik liderlik boyutunda; sınıf öğretmenleri ($z=-,083$, $p=,934>,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($z=-,515$, $p=,606>,05$), karizmatik liderlik boyutunda ; sınıf öğretmenleri ($z=-,607$, $p=,544>,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($z=-,526$, $p=,599>,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir. Beden eğitimi öğretmenleri arasında ise yapısal liderlik ($z=-2,059$, $p=,039<,05$), politik liderlik ($z=-2,014$, $p=,044<,05$) ve karizmatik liderlik ($z=-1,984$, $p=,047<,05$) boyutlarında erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar elde edilmiştir.

Tablo 7

Öğretmenlerin İdarecilik Yapma Durumlarına Göre Liderlik Yönelimlerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar		Değişken	n	$\bar{X} \pm Ss$	Medyan	S.O	S.T	z	p	
ÇYLYÖ	Yapısal Liderlik	Bed.	Evet	31	17,41±2,46	17	68,74	2131,00	-,938	,348
		Eğt.	Hayır	95	17,07±2,26	17	61,79	5870,00		
		Sınıf Öğrt.	Evet	47	16,42±3,28	17	55,69	2617,50		
		Öğrt.	Hayır	65	16,89±2,44	17	57,08	3710,50		
		Diğer Branşlar	Evet	38	18,18±1,95	19	105,13	3995,00		
		Hayır	124	16,92±1,94	17	74,26	9208,00			
	İnsan Kaynaklı Liderlik	Bed.	Evet	31	22,03±2,05	22	68,58	2126,00	-,905	,365
		Eğt.	Hayır	95	21,35±2,51	21	61,84	5875,00		
		Sınıf Öğrt.	Evet	47	20,80±3,54	21	52,01	2444,50		
		Öğrt.	Hayır	65	21,73±2,32	22	59,75	3883,50		
		Diğer Branşlar	Evet	38	22,28±1,91	22	93,03	3535,00		
		Hayır	124	21,49±2,52	21	77,97	9668,00			
Politik Liderlik	Bed.	Evet	31	21,12±2,36	21	78,27	2426,50	-2,619	,009*	
	Eğt.	Hayır	95	19,69±2,88	20	58,68	5574,50			
	Sınıf Öğrt.	Evet	47	18,53±4,04	19	58,22	2736,50			
	Öğrt.	Hayır	65	18,46±3,40	19	55,25	3591,50			
	Diğer Branşlar	Evet	38	19,78±3,52	20	91,43	3474,50			
	Hayır	124	18,91±3,11	19	78,46	9728,50				
Karizmatik Liderlik	Bed.	Evet	31	21,22±2,30	21	77,81	2412,00	-2,547	,011*	
	Eğt.	Hayır	95	19,91±2,43	20	58,83	5589,00			
	Sınıf Öğrt.	Evet	47	18,95±3,31	19	59,45	2794,00			
	Öğrt.	Hayır	65	18,40±3,02	19	54,37	3534,00			
	Diğer Branşlar	Evet	38	19,57±2,74	20	84,55	3213,00			
	Hayır	124	19,41±2,71	19	50,56	9990,00				

*p<,05

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin idarecilik yapma durumlarına göre liderlik yönelimlerini karşılaştırmak için yapılan Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre; yapısal liderlik boyutunda; beden eğitimi öğretmenleri ($z=-,938$, $p=,348>,05$) ve sınıf öğretmenleri ($z=-,227$, $p=,821>,05$), insan kaynaklı liderlik boyutunda; beden eğitimi öğretmenleri ($z=-,905$, $p=,365>,05$), sınıf öğretmenleri ($z=-1,257$, $p=,209>,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($z=-1,751$, $p=,080>,05$), politik liderlik boyutunda; sınıf öğretmenleri ($z=-,480$, $p=,631>,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($z=-1,503$, $p=,133>,05$), karizmatik liderlik boyutunda; sınıf öğretmenleri ($z=-,826$, $p=,409>,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($z=-,462$, $p=,644>,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilmemiştir. Yapısal liderlik boyutunda diğer branş öğretmenleri arasında idarecilik yapan öğretmenler lehine ($z=-3,607$, $p=,000<,05$), politik liderlik ($z=-2,619$, $p=,009<,05$) ve karizmatik liderlik ($z=-2,547$, $p=,011<,05$) boyutlarında beden eğitimi öğretmenleri arasında idarecilik yapan beden eğitimi öğretmenleri lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar elde edilmiştir.

Tablo 8

Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Liderlik Yönelimlerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar		Değişken	n (400)	$\bar{X} \pm Ss$	Medyan	S.O	χ^2	df	p	
ÇYLYÖ	Yapısal Liderlik	Bed.	1-10	65	16,50±2,61	16	53,45	11,263	2	,004*
			11-20	44	17,72±1,74	18	71,78			
			21+	17	18,17±1,50	19	80,47			
		Sınıf Öğrt.	1-10	37	16,78±2,18	17	54,72			
			11-20	31	16,54±3,33	17	57,97			

İnsan Kaynaklı Liderlik	Diğer Branşlar	21+	44	16,72±2,94	17	57,22	3,748	2	,154				
		1-10	49	16,91±1,53	17	73,84							
		11-20	52	17,07±2,36	16,50	78,49							
	Bed. Eğt.	21+	61	17,59±1,99	18	90,22							
		1-10	65	21,26±2,53	21	59,84							
		11-20	44	22,09±2,39	22	72,53							
	Sınıf Öğrt.	21+	17	21,05±1,78	21	54,12							
		1-10	37	21,64±2,22	22	57,50							
		11-20	31	20,67±4,01	21	53,45							
	Diğer Branşlar	21+	44	21,56±2,49	21	57,81							
		1-10	49	21,97±1,86	22	87,04							
		11-20	52	21,26±3,18	22	75,82							
Politik Liderlik	Bed. Eğt.	21+	61	21,78±2,01	21	81,89	2,784	2	,249				
		1-10	65	19,69±2,96	20	58,57							
		11-20	44	20,36±2,71	20	67,20							
	Sınıf Öğrt.	21+	17	20,58±2,50	21	72,76							
		1-10	37	18,59±3,34	19	56,12							
		11-20	31	19,00±3,70	19	60,65							
	Diğer Branşlar	21+	44	18,04±3,92	19	53,90							
		1-10	49	18,85±3,59	20	81,79							
		11-20	52	19,78±2,99	20	89,19							
	Karizmatik Liderlik	Bed. Eğt.	21+	61	18,75±3,05	19				74,71	4,402	2	,111
			1-10	65	19,90±2,30	20				57,05			
			11-20	44	20,68±2,70	21				71,28			
Sınıf Öğrt.		21+	17	20,35±2,31	21	68,00							
		1-10	37	18,62±2,83	19	54,41							
		11-20	31	18,90±3,16	19	59,76							
Diğer Branşlar		21+	44	18,45±3,43	19	55,97							
		1-10	49	19,26±2,19	19	79,17							
		11-20	52	19,92±2,81	20	88,43							
			21+	61	19,19±2,97	19	77,46	1,735	2	,420			

*p<,05

Tablo 8 incelendiğinde öğretmenlerin kıdemlerine göre liderlik yönelimlerini karşılaştırmak için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçlarına göre yapısal liderlik boyutunda; sınıf öğretmenleri ($\chi^2=,242$, $p=,886>,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($\chi^2=3,748$, $p=,154>,05$), insan kaynaklı liderlik boyutunda; beden eğitimi öğretmenleri ($\chi^2=4,602$, $p=,100>,05$), sınıf öğretmenleri ($\chi^2=,387$, $p=,824>,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($\chi^2=1,485$, $p=,476>,05$), politik liderlik boyutunda; beden eğitimi öğretmenleri ($\chi^2=2,784$, $p=,249>,05$), sınıf öğretmenleri ($\chi^2=,800$, $p=,670>,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($\chi^2=2,715$, $p=,257>,05$), karizmatik liderlik boyutunda; beden eğitimi öğretmenleri ($\chi^2=4,402$, $p=,111>,05$), sınıf öğretmenleri ($\chi^2=,489$, $p=,783>,05$) ve diğer branş öğretmenleri ($\chi^2=1,735$, $p=,420>,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir. Diğer yandan yapısal liderlik boyutunda beden öğretmenleri arasında ($\chi^2=11,263$, $p=,004<,05$) istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilmiştir.

Tablo 9

Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Liderlik Yönelimlerinin Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Değişken	n (126)	$\bar{X} \pm Ss$	Medyan	S.O	S.T	z	p	
Üst	Bed.Eğt	1-10	65	16,50±2,61	16	48,68	3164,00	-2,590	,010*

	11-20	44	17,72±1,74	18	64,34	2831,00		
Yapısal Liderlik	1-10	65	16,50±2,61	16	37,78	2455,50	-2,828	,005*
	21+	17	18,17±1,50	19	55,74	947,50		
	11-20	44	17,72±1,74	18	29,94	1317,50	-,762	,446
	21+	17	18,17±1,50	19	33,74	573,50		

*p<,05

Tablo 9 incelendiğinde öğretmenlerin kıdemlerine göre liderlik yönelimlerini karşılaştırmak için yapılan Kruskall Wallis-H testi sonucu yapısal liderlik boyutunda beden eğitimi öğretmenleri arasında elde edilen farklılığın hangi kıdem yılındaki öğretmen gruplarından kaynaklandığını tespit etmek amacı ile yapılan Mann Whitney-U testinin sonuçlarına göre yapısal liderlik boyutunda 1-10 ile 11-20 yıl arası mesleki kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri arasında 11-20 yıl aralığında mesleki kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri ($z=-2,590$, $p=,010<,05$), 1-10 ile 21+ yıl arası mesleki kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri arasında 1-10 yıl aralığında mesleki kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri ($z=-2,828$, $p=,005<,05$) lehine istatistiksel olarak anlamlı farklar elde edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Beden eğitimi öğretmenleri ile farklı branşlardaki öğretmenlerin liderlik yönelimlerinin incelenmesi amacı ile yapılan araştırmada öğretmenlerin liderlik yönelimlerini tespit etmek için elde edilen verilere tanımlayıcı analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ÇYLYÖ alt boyut puan ortalamalarına göre beden eğitimi, sınıf ve diğer branş öğretmenlerinin insan kaynaklı liderlik yönelimlerinin, yapısal liderlik, politik liderlik ve karizmatik liderlik yönelimlerine göre daha yüksek düzeyde olduğu, öğretmenlerin insan kaynaklı liderlik yönelimlerinin öne çıktığı tespit edilmiştir (tablo 3). Dursun vd. (2019a) ÇYLYÖ'nün alt boyutlar kapsamında değerlendirildiğini, alt boyutlardan elde edilen puanların yüksek olmasının bireyin o liderlik yönelimine eğiliminin de yüksek olduğu anlamına geldiğini ifade etmişlerdir. Araştırmamızda elde sonuçlara benzer şekilde ÇYLYÖ'yü kullanarak Güler vd. (2020) spor lisesi öğrencileri, Eliçora (2021) ilkökul, ortaokul ve lise öğretmenleri, Dursun ve Göksel (2022) spor bilimleri fakültesi öğrencileri, Yaşın'da (2022) beden eğitimi öğretmenleri ile yaptıkları araştırmalarda öğrencilerin ve öğretmenlerin insan kaynaklı liderlik yönelimlerinin diğer liderlik yönelimlerine göre daha yüksek düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir. ÇYLYÖ'ye benzer boyut ve maddelerden oluşan, Dereli (2003) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Liderlik Yönelimleri Ölçeği kullanılarak öğretmen adayları ile yapılan araştırmalarda da öğretmen adaylarının insan kaynaklı liderlik yönelimlerinin ön plana çıktığı tespit edilmiştir (Arslan ve Uslu, 2014; Nacar vd., 2017; Onur Sezer ve Bağçeli Kahraman, 2018; Sinanoğlu, 2019). Araştırmacılar tarafından elde edilen bu sonuçlar araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir. Araştırmamızda ve diğer araştırmalarda elde edilen öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının insan kaynaklı liderlik yönelimlerinin daha yüksek olması sonucunun öğretmenlerin öğrencilerini nitelikli

ve iyi bir şekilde yetiştirme hedeflerini gerçekleştirirken muhatabı olan öğrencilere daha fazla önem vermelerinden, işlerini öğrencilerin yararına ve onlara uygun bir şekilde yapmalarından kaynaklandığını ifade edebiliriz. Yaşın'da (2022), öğretmenlerin insan kaynaklı liderlik yönelimlerinin yüksek düzeyde olmasının öğretmenlerinin her zaman öğrencilerine değer vererek onlara anne-baba şefkati ile yaklaşarak okul içi ve dışı ile ilgili sorunlarını dinleyip çözüme kavuşturmaya gayret etmelerinden kaynaklanabileceğini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin branşlarına göre liderlik yönelimlerini karşılaştırmak için yapılan analizler sonucunda yapısal liderlik ve insan kaynaklı liderlik boyutlarında beden eğitimi, sınıf ve diğer branş öğretmenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir. Politik liderlik ve karizmatik liderlik boyutlarında ise beden eğitimi ile sınıf ve diğer branşlara ait öğretmenler arasında beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (tablo 4-5). Literatür incelendiğinde ÇYLYÖ kullanılarak öğretmenlerin liderlik yönelimlerinin karşılaştırıldığı herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Liderlik Yönelimleri Ölçeği kullanılarak Yaşar Ekici (2018) tarafından okul öncesi öğretmenleri ile okul öncesi öğretmen adayları arasında yapılan araştırmada yapıya yönelik ve insana yönelik liderlik boyutlarında okul öncesi öğretmenleri lehine anlamlı farklar elde edilmiştir. Araştırmamızdan farklı olarak elde edilen bu sonucun nedeni olarak öğretmenler ile öğretmen adaylarının karşılaştırılmasını söyleyebiliriz. Literatür taramalarında Yaşar Ekici'nin (2018) yapmış olduğu araştırmadan başka öğretmenlerinin branş değişkeni kullanılarak liderlik yönelimlerinin karşılaştırıldığı araştırmalara rastlanmamıştır.

Araştırmamız sonucunda branş değişkenine göre öğretmenler arasında yapısal ve insan kaynaklı liderlik boyutlarında fark olmamasını öğretmenlerin hedef kitlesinin öğrenciler olmasından dolayı onlara aynı oranda önem vermelerine, okullarda aynı işleri ve görevleri yerine getirmelerine bağlayabiliriz. Politik ve karizmatik liderlik boyutlarında beden eğitimi öğretmenleri lehine elde edilen farkların beden eğitimi öğretmenlerinin derslerde ve okul takımlarının çalışmalarında kullanılacak malzeme, tesis ve izin gibi konularda okul idaresi ile resmi ve özel kurumlarla diğer branş öğretmenlerine göre daha fazla ilişki içerisinde olmalarının yanında genellikle öğrencilerin beden eğitimi derslerini diğer derslere göre daha çok sevmelerinin beden eğitimi öğretmenlerinde oluşturduğu etkiden kaynaklanabileceği söylenebilir.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre liderlik yönelimlerini karşılaştırmak için yapılan analizler sonucunda yapısal, insan kaynaklı, politik ve karizmatik liderlik boyutlarında sınıf öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin kendi aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilmemiştir (tablo 6). Araştırmamızda elde edilen sonuçlara benzer şekilde ÇYLYÖ ve Liderlik Yönelimleri Ölçeği kullanılarak yapılan araştırmalarda da cinsiyet değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir fark elde edilmemiştir (Dursun ve Göksel, 2022; Güler vd., 2020; Nacar vd., 2017; Senger ve Kaya, 2017).

Araştırmamızda sınıf ve diğer branş öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre elde edilen sonuçlarla birlikte beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre de insan kaynaklı liderlik yönelimlerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yapısal liderlik, politik liderlik ve karizmatik liderlik boyutlarında ise erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir (tablo 6). Araştırmamızda insan kaynaklı liderlik boyutunda erkek ve kadın beden eğitimi öğretmenleri arasında anlamlı bir fark elde edilmemesine benzer şekilde Yaşın (2022) ÇYLYÖ'yü kullanarak beden eğitimi öğretmenleri ile yapmış olduğu araştırmada “insan kaynaklı liderlik boyutunda”, Çelikdağ'da (2018) ÇYLYÖ'ye benzer madde ve boyutlardan oluşan “Liderlik Yönelim Ölçeğini” kullanarak yaptığı araştırmada “insana yönelik liderlik” boyutunda cinsiyet değişkeni bakımından beden eğitimi öğretmenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit etmediklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında araştırmamızda yapısal liderlik boyutunda erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine bulunan farka benzer şekilde ÇYLYÖ'nün yapısal liderlik boyutuna benzer maddelerden oluşan farklı liderlik ölçeklerini kullanarak yapmış oldukları araştırmalarda Katkat vd. (2005) "işe yönelik lider davranışı", Öz ise (2018) “yapıyı kurma” boyutunda erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı bir fark tespit etmişlerdir. Araştırmacılar tarafından elde edilen bu bulgular araştırmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırmamızdan farklı sonuçların elde edildiği araştırmalarda Katkat vd. (2005) “insana yönelik liderlik” boyutunda kadın beden öğretmenleri lehine, Dinçer ise (2012) “yapıyı kurma ve anlayış gösterme” boyutlarında kadın beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı fark tespit etmişlerdir. Yaşın (2022) yapısal, politik ve karizmatik liderlik boyutlarında kadın ve erkek beden eğitimi öğretmenleri arasında fark tespit etmediğini, Eliçora ise (2021) öğretmenlerin insan kaynaklı liderlik yönelimlerinin cinsiyete göre farklılaştığını, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre insan kaynaklı liderliğe daha çok katıldıklarını ifade etmiştir. Katkat vd. (2005), Dinçer (2012), Eliçora (2021) ve Yaşın'ın (2022) elde etmiş oldukları sonuçlar araştırmamızın sonuçlarından ayrılmaktadır.

Cinsiyet değişkenine göre elde edilen sonuçlar literatür ile tartışılmış olup sonuçlarımız literatür ile paralellik göstermektedir. Araştırma sonuçlarımızdan farklı olarak elde edilen sonuçların örnekleme dahil olan öğretmenlerinin farklı özelliklerinden kaynaklanabileceği söylenebilir. Sınıf öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin kendi aralarında cinsiyet değişkeni bakımından liderlik yönelimlerinde fark olmamasını kadın ve erkek öğretmenlerin sınıf içi ve okul içi faaliyetlerinde benzer işleri benzer derecede önem vererek yapmalarına, okul idaresi, meslektaşları, öğrenciler ve veliler ile benzer ilişkiler kurmalarına bağlayabiliriz. Kadın ve erkek beden eğitimi öğretmenleri arasında insan kaynaklı liderlik yönelimleri bakımından farklılık bulunmamasını ise hedef kitlelerinin öğrenciler olmasından kaynaklanabileceği ifade edilebilir. Yapısal liderlik bakımından erkek beden

eğitimi öğretmenleri lehine fark bulunmasını genel olarak erkeklerin bayanlara göre daha fazla otoriter yapıda olmalarından dolayı işe daha fazla önem vermelerine, politik liderlikte erkekler lehine bulunan farkı sportif faaliyetler için çeşitli destekler elde edebilmek maksadıyla okul içi ve okul dışı kişi, kurum ve kuruluşlar ile bayan beden eğitimi öğretmenlerine göre daha fazla ilişki ve iletişim kurmalarına, karizmatik liderlik bakımından ise genel olarak çeşitli ortamlarda ve toplumda erkeklerin bayanlara göre daha fazla ön planda olmaları durumunun düşüncelerine ve eylemlerine yansımından kaynaklanabileceği söylenebilir.

Öğretmenlerin idarecilik yapma durumlarına göre liderlik yönelimlerini karşılaştırmak için yapılan analizlerin sonucunda yapısal liderlik boyutunda; beden eğitimi öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin kendi aralarında, insan kaynaklı liderlik boyutunda; beden eğitimi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin kendi aralarında, politik liderlik boyutunda; sınıf öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin kendi aralarında, karizmatik liderlik boyutunda; sınıf öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin kendi aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir. Yapısal liderlik boyutunda diğer branş öğretmenleri arasında idarecilik yapan öğretmenler lehine, politik liderlik ve karizmatik liderlik boyutlarında da beden eğitimi öğretmenlerinin kendi aralarında idarecilik yapan beden eğitimi öğretmenleri lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar elde edilmiştir (tablo 7). Araştırmamızın sonucuna benzer şekilde Yaşın'da (2022) yapmış olduğu araştırmada politik liderlik boyutunda idarecilik yapan beden eğitimi öğretmenlerinin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde ettiğini ifade etmesi araştırma bulgularımızı destekler niteliktedir. Literatür taramalarında sınıf ve diğer branş öğretmenlerinin meslek hayatlarında idarecilik yapma değişkeni ele alınarak liderlik davranışları ve yönelimleri üzerine yapılan araştırmalara ise rastlanmamıştır.

Farklı branşlardaki öğretmenlerin kendi aralarında yapısal liderlik boyutunda idarecilik yapan öğretmenler lehine anlamlı farklılıklar elde edilmesini idarecilik yapan öğretmenlerin görevleri sırasında okuldaki eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili planlama ve sonuçlarını takip etme gibi iş ve işlemleri öğretmenlere göre daha fazla yapmalarından kaynaklandığını ifade edebiliriz. Politik ve karizmatik liderlik boyutlarında idarecilik yapan beden eğitimi öğretmenleri lehine bulunan farkların ise beden eğitimi öğretmenlerinin ve idarecilerin okullardaki eğitim-öğretim etkinlikleri ile sosyal ve sportif faaliyetlere destek sağlamak adına iç ve dış paydaşlar ile sürekli iletişim halinde olmalarından ve bu faaliyetlerde her zaman göz önünde bulunmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin kıdemlerine göre liderlik yönelimlerini karşılaştırmak için yapılan analizlerin sonucuna göre yapısal liderlik boyutunda sınıf öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin kendi aralarında, insan kaynaklı, politik ve karizmatik liderlik boyutlarında da beden eğitimi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin kendi aralarında istatistiksel olarak anlamlı

herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir (tablo 8). Elde edilen bu sonuçların yanında yapısal liderlik boyutunda 1-10 ile 11-20 yıl arası kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri arasında 11-20 yıl aralığında kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri lehine, 1-10 ile 21+ yıl arası kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri arasında da 1-10 yıl aralığında kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar elde edilmiştir (tablo 9). Araştırmamızda yapısal liderlik boyutunda 1-10 yıl aralığında kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri lehine elde edilen farka benzer şekilde Katkat vd. (2005) "işe yönelik lider davranışı" boyutunda deneyimsiz, Yaşın'da (2022) yapısal liderlik boyutunda 1-14 yıl çalışan beden eğitimi öğretmenleri lehine istatistiksel olarak anlamlı farklar elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca Dinçer (2012) "anlayış gösterme" boyutunda, Yaşın da (2022) politik liderlik ve karizmatik liderlik boyutlarında beden eğitimi öğretmenleri arasında kıdeme göre farklılık bulunmadığını ifade etmişlerdir. Yaşar Ekici (2018) okul öncesi öğretmenlerinin liderlik yönelimlerinin, Eliçora'da (2021) ilköğretim, ortaokul ve lise öğretmenlerinin insan kaynaklı, yapısal ve karizmatik liderlik yönelimlerinin mesleki kıdeme göre değişmediğini ifade etmişlerdir. Araştırmacılar tarafından elde edilen bu sonuçlar araştırma bulgularımızı destekler niteliktedir.

Araştırma sonuçlarımızdan farklı sonuçların elde edildiği araştırmalar da ise Dinçer (2012) "yapıyı kurma" boyutunda beden eğitimi öğretmenleri arasında farklılık tespit etmemiştir. Katkat vd. (2005) "insana yönelik lider davranışı" boyutunda tecrübeli, Çelikdağ (2018) "insana yönelik liderlik" alt boyutunda 16 yıl ve üzeri, "karizmatik liderlik" boyutunda 2-8 yıl, 9-15 yıl ile 16 yıl ve üzeri, Öz (2018) "yapıyı kurma" boyutunda 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip beden eğitimi öğretmenleri lehine, Eliçora'da (2021) politik liderlik boyutunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar elde etmişlerdir.

Öğretmenlerin kıdemlerine göre elde edilen sonuçlar literatür ile tartışılmış olup sonuçlarımız literatür ile paralellik göstermektedir. Araştırma sonuçlarımızdan farklı olarak elde edilen sonuçların araştırmalarda kullanılan ölçeklerin farklılığından ve örnekleme dahil olan öğretmenlerinin özelliklerinden kaynaklanabileceği söylenebilir. Yapısal liderlik boyutunda 1-10 ile 11-20 yıl arası kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri arasında 11-20 yıl arasında kıdeme sahip olanlar lehine bulunan farkın bu kıdem grubundaki öğretmenlerin daha tecrübeli olmalarından dolayı işlerini yaparken duyguları yerine mantıkları ile hareket etmelerinin yanında planlı çalışmalarından kaynaklandığı ifade edilebilir. 1-10 ile 21+ yıl arası kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri arasında da 1-10 yıl aralığında kıdeme sahip olanlar lehine bulunan farkı ise 21+ kıdem grubunda yer alan 25 ve üzeri kıdeme sahip olan, emeklilik yaşı gelmiş öğretmenlerin tükenmişlik ve işe karşı duyarsızlık durumlarını yaşayabileceklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Öneriler

1. Öğretmenlerin liderlik yönelimlerinin farklı illeri kapsayacak şekilde geniş bir örneklem ile yapılması önerilmektedir.
2. Öğretmenlerinin liderlik yönelimlerinin öğretmenlerin farklı değişkenleri de kullanılarak yapılması önerilmektedir.
3. Okullarda her yıl eğitim-öğretim yılı dönem başı, ortası ve sonunda yapılmakta olan seminer dönemlerinde öğretmenlere liderlik becerileri hakkında hizmet içi eğitimlerin verilmesi önerilmektedir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirme kurulu: Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu

Etik değerlendirme belgesinin tarihi: 04/02/2022

Etik değerlendirme belgesinin sayı numarası: 2/10

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın tüm aşamalarında iki yazar da eşit katkıda bulunmuştur.

Çatışma Beyanı

Yazarların araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Adair, J. (2004). *Etkili liderlik* (1. Baskı). Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Akın, U. (2020). Liderlik. İçinde N. Cemaloğlu ve M. Özdemir (Eds.), *Eğitim yönetimi (ss. 131-160)*, Pegem Akademi.
- Arıkan, R. (2004). *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama*. Asil Yayın.
- Arslan, H., ve Uslu, B. (2014). Öğretmen adaylarının liderlik yönelimlerinin incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 42-60.
- Baltaş, A. (2014). *Ekip çalışması ve liderlik* (13. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Bolman, L. G., ve Deal, T. E. (1991a). Images of leadership (7). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED332345.pdf> sayfasından 14/05/2022 tarihinde alınmıştır.
- Bolman, L. G., ve Deal, T. E. (1991b). Leadership and management effectiveness: A multi-frame, multi-sector analysis. *Human Resource Management*, 30(4), 509-534. <https://doi.org/10.1002/hrm.3930300406>
- Bolman, L. G., ve Deal, T. E. (2015). Think or sink leading in a vuca world. *Leader to Leader*, 76, 35-40. <https://doi.org/10.1002/ltl.20176>
- Çelikdağ, C. (2018). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleri ile liderlik özellikleri arasındaki*

ilişkinin incelenmesi (Erzurum ili örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Erzurum.

Dereli, M. (2003). *A survey research of leadership styles of elementary school principals*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.

Dinçer, T. (2012). *Edirne ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin liderlik davranışlarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Edirne.

Dursun, M., Günay, M., ve Yenel, İ. F. (2019a). Çok yönlü liderlik yönelimleri ölçeği (çylyö): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(2), 333-347.

Dursun, M., Arı, Ç., Adaş, S. K., ve Ulun, C. (2019b). Spor örgütlerinde çalışan bireylerin lider kavramına ilişkin metaforik algıları. İçinde O. Kızar (Ed.), *Spor bilimleri alanında araştırma makaleleri (ss.199-214)*, Gece Akademi.

Dursun, E., ve Göksel, A. (2022). Öğrencilerin liderlik yönelimlerinin incelenmesi (Spor bilimleri fakültesi örneği). *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 111-123. doi: 10.33468/sbsebd.274

Eliçora, A. (2021). Öğretmenlerin öğretmen öz yeterliliği, çeşitlilik ve sosyal adalet algıları ve çok yönlü liderlik yönelimlerinin araştırılması. *Route Educational & Social Science Journal*, 8(5), 362-377. <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.2957>

Gordon, T. (2013). *Etkili liderlik eğitimi* (1. Baskı). Profil Yayıncılık.

Güler, B., Dursun, M., ve Günay, M. (2020). Spor lisesi öğrencilerinin liderlik yönelimlerinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 576-587.

Güney, S. (1998). *Davranış bilimleri ve yönetim psikolojisi terimler sözlüğü*. Ocak Yayınları.

Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi* (33. Baskı). Nobel Yayıncılık.

Katkat, D., Tunçkol, M., ve Şahin, M. Y. (2005). Beden eğitimi öğretmenlerinin liderlik yönelimlerinin demografik değişkenler bakımından analizi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 39-47.

Kolzow, D. R. (2014). Leading from within: Building organizational leadership capacity. https://www.iedconline.org/clientuploads/Downloads/edrp/Leading_from_Within.pdf sayfasından 14/05/2022 tarihinde alınmıştır.

Nacar, E., Gacar, A., ve Bayrak Ayaş, E. (2017). Beden eğitimi öğretmen adaylarının liderlik özelliklerinin demografik özellikler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 5(51), 492-501.

Northouse, P. G. (2016). *Leadership theory and practice* (7. Baskı). Sage Publications.

Onur Sezer, G., ve Bağçeli Kahraman, P. (2018). Öğretmen adaylarının liderlik yönelimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 26(5), 1551-1560. doi:10.24106/kefdergi.2142

Öz, N. (2018). *Beden eğitimi öğretmenlerinin iletişim becerilerinin liderlik davranışlarına olan etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Gaziantep.

Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu spss ile adım adım veri analizi* (2. Baskı). Anı Yayıncılık.

Senger, K., ve Kaya, H. İ. (2017). Öğretmenlerin liderlik yönelim algılarının yaş ve cinsiyet değişkenleri açısından incelenmesi. *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 9(36), 168-175.

Simpson, S. (2012). The styles, models & philosophy of leadership. https://www.cipmnigeria.org/App/documents/e4894ab1_545442683938.pdf sayfasından 14/05/2022 tarihinde alınmıştır.

Sinanoğlu, Ü. (2019). *Kişilik özellikleri ile liderlik yönelimleri arasındaki ilişki: Eğitim fakültesi öğrencileri üzerine bir çalışma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, Kuzey Kıbrıs.

Vroom, V. H., ve Jago, A. G. (2007). The role of the situation in leadership. *American Psychologist*, 62(1), 17-24. doi:10.1037/0003-066X.62.1.17

- Yaşar Ekici, F. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin ve okul öncesi öğretmen adaylarının liderlik yönelimleri. *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, 4(19), 379-392.
- Yaşın, İ. (2022). *Beden eğitimi öğretmenlerinin kişilerarası öz-yeterlik düzeyleri ile liderlik yönelimlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Yenel, İ. F. (2019). Liderlik. İçinde A. A. Yetim (Ed.), *Yönetim ve spor* (ss. 283-304). Gazi Kitabevi.
- Yukl, G. (2013). *Leadership in organizations* (8. Baskı). Pearson.

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.